

SCHMIDT RICHÁRD

KÖZÖSSÉGI IFJÚSÁGI MUNKA NEHÉZ HELYZETBEN LÉVŐ KAMASZOKKAL

25 HAZAI IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLTATÓ KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATA

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A KÖTET AZ ERZSÉBET IFJÚSÁGI ALAP NONPROFIT KFT. MEGBÍZÁSÁBÓL, AZ EFOP-1.2.3-VEKOP-15-2015-00001 – KOMPLEX IFJÚSÁGI FEJLESZTÉSEK – ÚJ NEMZEDÉK ÚJRATÖLTVE C. PROJEKT FINANSZÍROZÁSÁBAN JELENT MEG.

FELELŐS KIADÓ:

Ament Balázs
ügyvezető

ISBN 978-615-6198-11-2

SCHMIDT RICHÁRD:

**KÖZÖSSÉGI IFJÚSÁGI MUNKA NEHÉZ HELYZETBEN LÉVŐ KAMASZOKKAL
- 25 HAZAI IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLTATÓ KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATA**

A kiadvány egy sorozat részeként az Erzsébet Ifjúsági Alap gondozásában, az EFOP-1.2.3-VEKOP-15-2015-00001 - Komplex ifjúsági fejlesztések – új nemzedék újrátöltve c. projekt keretében jelent meg. Kiadványaink publikálásának és terjesztésének célja a hazai ifjúsági munkát érintő aktuális írásokon keresztül a jelenlegi szakmai folyamatok és szolgáltatások bemutatása az ifjúsági, valamint a kapcsolódó ágazatok szakemberei számára.

TARTALOMJEGYZÉK

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS ...2

BEVEZETŐ ...3

ELMÉLETI HÁTTÉR ...4

A fiatalkor definiálása ...4

A fiatalkor rövid jellemzése ...4

Az ifjúságsegítés hazai rövid története
az ifjúsági közösségi munka szempontjából ...5

A KÉRDŐÍVES KUTATÁS KERETEI ...7

Az online kérdőív ...8

Hazai ifjúsági közösségi szolgáltatások vizsgálata ...8

A kapott eredmények feldolgozása ...9

Az ifjúsági szervezetek bemutatása, a szervezetek öndefiníciója ...9

A kitöltő szervezetek tipológiája, nyitvatartási rendje ...11

Településtípusok szerinti eloszlás ...12

A szervezetek működési formája ...13

A szervezetek működési forrásai ...14

A szolgáltatás célcsoportja ...15

A szervezetek elérési mutatói ...16

A szervezetek humán erőforrásai ...16

A bevont szervezetek legfontosabb eredményei, sikerei ...17

Rátekintés a szervezetek monitoring rendszerének helyzetére ...20

A COVID járvány hatása az ifjúsági közösségi munkára ...21

Az ifjúsági munka minimum követelményei ...23

ÖSSZEFOGLALÁS ...24

FELHASZNÁLT IRODALOM ...26

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Aki az ifjúsági szakmában dolgozik, az tudja, hogy kicsiny család vagyunk, a teljes ifjúsági szektorban dolgozók száma a legtágabb becslés szerint sem haladja meg az ezer főt. Ismerjük, segítjük egymást és ezt a segítséget szeretném most megköszönni azoknak, akik így vagy úgy hozzájárultak a tanulmány elkészüléséhez. Köszönöm a segítséget Antal Ágnesnek, Szabó Beának és Ament Baláznak, akik a kérdőív elkészítéséhez nyújtottak segítséget. Köszönöm Szabó Enikőnek és még egyszer Antal Ágnesnek is, hogy bármikor felhívhattam őket, ha kérdésem volt. Szeretném megköszönni Fazekas Annának és Nagy Ádámnak a szakértői segítséget a kutatás lebonyolításához. Szeretném megköszönni a kérdőív terjesztésében nyújtott segítségét a Nemzeti Ifjúsági Tanácsnak, az Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetségének, az Ifjúság szakmai Társaságnak, valamint a Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaságnak. Nem utolsósorban pedig köszönöm a kérdőívet kitöltő szervezetek képviselőinek, hogy adatközlésükkel hozzájárultak a tanulmány megírásához. A kérdőívet kitöltő szervezetek (20 név szerint, mivel 5 szervezet név nélkül töltötte ki az adatlapot):

- › *Mi egy Másért Közhasznú Egyesület (1)*
- › *anonim (2)*
- › *HÍD Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda (3)*
- › *Budapest Főváros II. Kerületi Önkormányzat Család- és Gyermekjóléti Központ, Erődtér Közösségi Tér (4)*
- › *KÖZ-Pont Ifjúsági Egyesület (5)*
- › *Fiatalok a részvételért Egyesület (6)*
- › *anonim (7)*
- › *„Helyet” Alapítvány (8)*
- › *Családi Társasjáték Egyesület (9)*
- › *anonim (10)*
- › *anonim (11)*
- › *D2 Ifjúsági Központ (12)*
- › *Civil Start Egyesület (13)*
- › *Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület, „Játszva megelőzni!” Játsszótér Program (14)*
- › *Kompánia Alapítvány, Alter (15)*
- › *KONKÁV Közösségi Tér (16)*
- › *Kamasz Terasz Ifjúsági Közösségi Klub (17)*
- › *Szifon- Szolnoki Ifjúsági Közösségi Tér (18)*
- › *Támaszpont Mentálhigiénés Oktatási és Prevenációs Közhasznú Alapítvány (19)*
- › *Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre (20)*
- › *Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület (21)*
- › *Csorba Győző Könyvtár (22)*
- › *Budapest Főváros 12. Kerület Hegyvidéki Önkormányzat Családsegítő és Gyermekjóléti Központ, Ifjúsági Közösségi Tér (23)*
- › *Tudatos Ifjúságért Alapítvány (24)*
- › *anonim (25)*

Az ifjúságügy szakmává válása a 20. században kezdődött meg, de ez mind a mai napig nem tekinthető lezárt folyamatnak. Több szakmacsoporthoz tartozás - kulturális terület, szociális ellátórendszerek, oktatás stb.-, heterogén fenntartói háttér, esetleges finanszírozási struktúra, hiányos törvényi és módszertani háttér jellemzi a saját határait kereső, és azokat jogosan feszegető ifjúsági szolgáltatókat.

Jelen tanulmány az ifjúságügy szűkebben vett szeletét: a hazai ifjúsági közösségi munkát, és azon belül a szolgáltatókat vizsgálja. Közösségi segítségnyújtást végző szervezetekről van szó, amelyek segítő munkájukat vagy azért végzik, hogy önmaguk és/vagy tagjaik problémáit kezelni tudják vagy adott problémával küzdő embereket támogatnak abban, hogy közösségként legyenek képesek az együttes problémamegoldásra (Tóbiás, 2011.). Ilyen kitágított értelemben képezi a vizsgálat célcsoportját minden szolgáltató, ami önmagát ifjúsági közösségi munkát végző szervezetnek tartja, azaz intézményi keretek között biztosít teret a harmadlagos szocializációra fiatalok bármely csoportjának.

Előfeltevésem, amit a tanulmány címe is tartalmaz, hogy az ifjúsági szolgáltatókat felkereső fiatal nehéz helyzetben, elakadásban van, és valamilyen felismert vagy éppen még általa fel nem ismert szüksége mentén keresi fel a segítőket. Mivel a felnőtté válás feladata egy köztudottan nehezített élethelyzet, ezért ennek

mentén is megállja helyét, hogy a segítő helyeket felkereső fiatal nehéz élethelyzetben lévő személynek tekintsük.

Magyarországon ifjúsági munkát nagyon sok szintéren végeznek intézményesített keretek között. Ez a tanulmány azonban azokra a szervezetekre koncentrál, ahol a fiatal önkéntes módon jelenik meg és a vele való kapcsolatban érvényesül a kölcsönösség és szabad választhatóság elve (Nagy, 2014) (egy iskolai délutáni sportfoglalkozás vagy tábor is lehet harmadlagos szocializációs terep, a tanár-diák viszonyban rejlő hierarchikus elemek azonban a tiszta kölcsönösséget nem minden esetben teszik lehetővé, ezért az ilyen típusú közösségek nem képezik a vizsgálat tárgyát).

Online kérdőíves módszer segítségével gyűjtöttem be a szükséges információkat a vizsgált szervezetekről, melyek elérésekor országos lefedettségre, valamint a sokszínűségekre törekedtem. Meg lettek szólítva ifjúsági terek, ifjúsági házak és klubok, ifjúsági önkormányzatok, speciális ifjúsági szolgáltatások (pl. tanodák leszakadó régióban), ifjúsági felkereső munkát végző szervezetek, felekezeti, nemzetiségi ifjúsági szervezetek, valamint négy országos ifjúsági munkát végző hálózat (ISZOSZ, ISZT, NIT, GYIÖT) tagságai és az általuk elért szervezetek.

A beérkezett kérdőívek elemzésére a tanulmány későbbi fejezetében, az elméleti fejezetek után kerül sor.

A FIATALKOR DEFINIÁLÁSA

A fiatalokkal végzett közösségi munka elemzésekor mindenképpen szükséges definiálnunk a célcsoportot. Pszichológiai elméletalkotók (Solomon, Schmidt, Adragna, 1990.) 12-13 éves kortól beszélnek serdülésről, 20-25 éves korig ifjúkorról, ezt követően pedig fiatal felnőttkorról, amely életszakasz lezárulását 29 éves korra teszik.

A hazai ifjúságkutatások - a 8000 fiatallal felvett 4 évenként megismételt Magyar Ifjúságkutatás vagy a 2016. évi mikrocenzus - jobbra 15 éves korral kezdődnek és 29 éves korig vizsgálják a korosztály jellemzőit (Gregor, 2016). A Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024 (2009) ennek szellemében szintén jobbra a 15-29 éves korosztály szükségletei mentén fogalmaz meg célokat és feladatokat (fiatalként említi a 0-14 éves korosztályt is, akikkel azonban nem foglalkozik a stratégia célok megfogalmazásakor).

A Központi Statisztikai Hivatal Népeségterületi Kutatóintézetének honlapján az ENSZ legtöbbször használt csoportosítása szerint tették közzé a demográfiai mutatókat, azaz a gyermekkor eszerint az értelmezés szerint a serdülés koráig tart. A statisztikákban a 0-14 éves korúak tartoznak ide, 15 éves kortól 39 éves korig pedig fiatal felnőttkorról beszélnek (UN Population Division. World Population Prospects: The 2012 Revision.).

A hazai jogi környezet szerint 18 éves kortól tekintik felnőttnek a fiatalt, előtte kiskorúakról, valamint bizonyos esetekben 14 éves kortól 18 éves korig használja a fiatalkorú terminológiát is a magyar jogrend. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény definiál fiatal felnőttkort is 24 éves korig (<https://net.jogtar.hu/>).

Vaskovics (2000) szerint a posztadoleszcencia (elhúzódó kamaszkor vagy fiatal felnőttkor)

mint új, önálló életszakasz kialakulása a modernizációs folyamat előrehaladásának következménye, amelyet elsősorban a szülői háztól való leválás dimenziója (tehát annak minősége vagy hiánya) jellemez.

Ebben az igencsak tág, és korántsem konszenzusos értelmezésben tehát a serdülőkor kezdetétől az érett felnőttkorig tekinthető valaki fiatalnak, amelyhez azonban nincsenek egységes, mindenki által elfogadott életkorok hozzárendelve. A jelen tanulmány ezt az életszakaszt -a serdülőkor elejétől a posztadoleszcencia legtágabban értelmezett végéig, tehát 10-12 éves kortól 29-35 éves korig-, valamint az ezen korcsoportba tartozókkal foglalkozó szervezeteket vizsgálja, egyetértésben a hazai szakmai gyakorlattal.

A FIATALKOR RÖVID JELLEMZÉSE

A serdülőkor kezdetétől számítva a változás jellemzi leginkább a fiatal biológiai és társadalmi státuszát. Az állandóság hiánya okozta élettani krízis egyben tanulási időszak is, ami egyszerre életfeladat és követelmény is a fiatal számára. Vikár ifjúkori válságról beszél (Vikár 1999), szerinte az életszakaszt jellemző problémák többnyire a normális fejlődés ellentmondásainak szokatlan kiéleződései.

Ez a fajta életkori válságértelmezés a 21. századra a jelentősen megnövekedett követelményszintű tudástartalmak elsajátításának társadalmi igénye okán véleményem szerint a fiatal felnőttkorra (posztadoleszcencia) is kiterjeszhető. A nemi érés egyre korábbra, a felnőtté válás viszont egyre későbbre esik.

Egy másik, számomra igen szimpatikus megközelítést a Nemzeti Ifjúsági Stratégia is tartalmazza, amely a fiatalokra, mint erőforrásra tekint. Ez alapján a "stratégiának nem

az ellátási formák és nem a juttatások állnak a középpontjában, hanem a lehetséges egyéni, közösségi fejlesztések” (Nemzeti Ifjúsági Stratégia, 2009.).

Ezzel a gondolattal pedig el is érkeztünk az ifjúsági közösségi szolgáltatásokhoz, amik ennek a fejlesztési folyamatnak az egyik meghatározó letéteményesei.

AZ IFJÚSÁGSEGÍTÉS HAZAI RÖVID TÖRTÉNETE AZ IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGI MUNKA SZEMPONTJÁBÓL

Az ifjúsági területen eltöltött több mint 20 éves gyakorlatom alapján bátran ki merem jelenteni, hogy az ifjúsági munka a legritkább esetben jelent egyéni segítő folyamatokat, amelyek legtöbbször -természetesen nem elhanyagolható- mellérendeltjei a fiatalok közösségében megjelenő fejlesztő folyamatoknak. A rövid történeti áttekintés értelmezésekor tehát mindvégig tartsuk szem előtt, hogy a hazai ifjúsági szolgáltatók valamilyen formában mindig közösségekkel dolgoztak, legyen szó ifjúsági tanácsadó irodákról vagy éppen tematikus ifjúsági klubokról.

Hazánkban a 80-as évek végén pályázati forrásból jöttek létre az első ifjúsági információs és tanácsadó irodák, közel 20 településen (Ifjúsági információs és tanácsadó irodák Magyarországon 1984-2004, 2004), ezt megelőzően állami, valamint civil mozgalmak biztosították a hazai ifjúsági közösségformálást (cserkészek, az úttörő mozgalom, valamint a különféle, zömmel iskolai táborok, utóbbiak viszont más céllal -oktatás keretein belül- szervezett közösségek, melyek a bevezetőben leírtak alapján nem képezik a jelen kutatás tárgyát).

A kilencvenes évek jelentették az így létrejött hálózat virágkorát (angol betűszóval: HAYICO azaz Magyarországi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák Szövetsége néven). A 2000-es években az Európai Unió, valamint az ifjúsági és belügyi tárca közös pályázati forrásaiból nyílhattak meg további ifjúsági szolgáltatók (TÁMOP 5.2.5 pályázatok, IFJ-BM pályázatok). Nem elhanyagolható a hazai civil ifjúsági szereplők folyamatosan növekvő szerepvállalása az ifjúsági szolgáltatási palettán, akik mind a mai napig jelentős szerepet töltenek be a fiatalokkal való közösségi munkában.

A 21. századra a HAYICO helyét az Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetsége (ISZOSZ) vette át. Ebben az időszakban az állam szerepvállalása rendre átalakult: a kezdetben regionális szinten is aktív Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat koordinatív szerepét a Nemzeti Család-, Ifjúság- és Népesedéspolitikai Intézet egyik igazgatósága vette át, amíg 2016-ban meg nem szűnt az Intézet maga is. Ezután Európai Unió pályázati forrásból változott meg az állam ifjúsági munkára vonatkozó funkciója: a jelenleg is működő Erzsébet Ifjúsági Alap Nonprofit Kft. (továbbiakban ERIFA) elődjeként tekinthető Új Nemzedék Központ 2013-tól 7 éven keresztül 20 Kontaktpont Irodát, majd Ifjúsági Közösségi Teret tartott fent, amely akkoriban az egyik legmeghatározóbb ifjúság-szakmai hálózat volt a projekt végéig.

A 2010-es évektől általánosan elmondható, hogy az ifjúsági információs és tanácsadó irodák helyét ifjúsági közösségi terek vették át, amely szervezetcsoporthoz nem elhanyagolható része a helyi szociális ellátórendszer feladataként kijelölt utcai-, lakótelepi fiatalokkal végzett szociális munka feladatait látja el mind a mai napig.

A folyamatos állami ifjúsági koordináció hiánya a Mobilitás megszűnése óta érezhető, amit az ezt követő sokszínű kezdeményezések csak részben tudtak pótolni.

Az 1996-ban létrejött Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság kezdetben a helyi gyermek- és ifjúsági önkormányzatok erősítőszervezeteként működött, mára viszont a szervezet fő céljává a fiatalok részvételének növelése, valamint az ifjúsági szakma fejlesztése és elismertségének elősegítése lépett. Az Európai Unió több évtizede számos pályázattal támogatja az ifjúságfejlesztést és az ifjúsági mobilitást, amely pályázatok koordinálását jelenleg a Tempus Közalapítvány látja el. A sok éves vajúdas után 2012-ben létrejött Nemzeti Ifjúsági Tanács megalakulása óta szintén a hazai ifjúsági szervezetek meghatározó erősítőszervezete.

A korántsem teljes történeti áttekintés rávilágít az ifjúsági közösségi munka evolúciójára, széttagoltságára, a szerepek és feladatok rendszeres átalakulására és felcserélhetőségére. Az világosan látható az áttekintésből, hogy hazánkban az ifjúsági közösségi munkát folyamatosan változó alrendszerek és ennek mentén változó szereplők végzik. Az állandóság hiánya, akárcsak a fiatalok életében, a szakma történetében is megjelenik. Ami közös pont a folyamatosan változó szereplők több mint 30 éves munkájában, hogy mindegyikük fiatalok közösségével dolgozott.

KÉP: BENEC SZEMEREY • PEXELS

A KÉRDŐÍVES KUTATÁS KERETEI

Nincs ismeretem arról, hogy számba vették volna valaha is, hogy hány ifjúsági szervezet tevékenykedik hazánkban. Szakértői becslések 100 és 500 közé teszik ezt a számot, attól függően, hogy mennyire szigorú kritériumrendszer szerint határozzuk meg azt, hogy mi is számít ifjúsági szervezetnek.

A kutatásban való részvétel önkéntes volt, elektronikus levél, telefonos megkeresés útján vontam be a résztvevőket (vagy vonták be egymást, részben már tőlem függetlenül) az online kérdőíves kutatásba. A kérdőívet bárki kitölthette, aki ifjúsági közösségi munkát végez és a nem formális tanulás eszköztanrendszerét használja, valamint szervezete nem az oktatási rendszer része (korábban már tárgyaltam, hogy miért kerültek ki a vizsgálat alól a másodlagos szocializáció közösségi színterei). A kérdőív kitöltése nagyjából 15-20 percet vett igénybe. Lehetőséget biztosítottam az anonim kitöltésre, valamint elektronikus levélcím alapján a beazonosíthatóságra.

Nem foglalkoztam vele, hogy az adott szervezet fő tevékenysége micsoda, az egyetlen kritérium az volt, hogy végezzen ifjúsági munkát. Ily módon kerültek be például olyan közművelődési intézmények, amelyek, mint utóbb kiderült ifjúsági felkereső munkát, sőt szociális munkát is végeznek. Összefoglalva tehát: az ifjúsági közösségi munka definícióját a legtágabb értelemben használom, beleértve minden 10-35 év közötti fiatalokkal végzett közösségteremtő foglalkozást, ami a résztvevők fejlődését, szocializációját, aktív állampolgárrá válását szolgálja.

Minden erre irányuló törekvés ellenére ez a vizsgálat nem reprezentatív: a bevont szervezetek kiválasztása esetleges maradt, a szervezetek elemszáma és tipológiája sem képezi le teljeskörűen a hazai viszonyokat.

A kérdőívet nagyjából 250 szervezethez juttattam el, az alábbi kategóriák szerint:

- › a nagy hazai ifjúságsszakmai hálózatok tagsága, kapcsolatrendszere (Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetsége, Nemzeti Ifjúsági Tanács, Ifjúságsszakmai Társaság, Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság),
- › ifjúsági közösségi terek, klubok, ifjúsági irodák, ifjúsági házak,
- › gyermek- és ifjúsági önkormányzatok,
- › felekezeti ifjúsági szervezetek,
- › települési ifjúsági referensek,
- › nemzetiségi ifjúsági szervezetek,
- › civil ifjúsági szervezetek,
- › állami szereplők, akik ifjúsági munkát végeznek.

Mivel a fenti felsorolásban rengeteg az átfedés, ezért pontosan meghatározhatatlan, hogy hány szervezet lett bevonva a vizsgálatba, de a számukat az elküldött megkeresések (kb. 160 db) száma és az ernyőszervezetek tagságának vizsgálata alapján nagyjából 250-re becsülöm. Több esetben telefonon is felkerestem az érintetteket.

A vizsgálatot 2022. május hónapban végeztem, a kérdőív kitöltésére közel egy hónap állt a szervezetek rendelkezésére. A hónap végére végül 25 szervezet töltötte ki, ami a megkeresett szervezetek 10%-át jelentette.

Ez a viszonylag alacsony kitöltési ráta sok szempontból is magyarázható:

- › Mivel a legtágabb értelemben definiáltam az ifjúsági közösségi munkát, olyan szervezeteket is elértem, akik önmagukra nem vonatkoztatták a kérdőívet.
- › Sok esetben a megadott elérhetőségek tévesen vagy elavultan szerepeltek az online elérhető adatbázisokban, internetes szakmai oldalakon.

- › Az ifjúsági szakmában dolgozók leterheltsége is magyarázat lehet (sokan többször is megígérték, hogy kitöltik, de mégse tették, többen jelezték, hogy nincs rá idejük, vagy utólag szoltak, hogy egyszerűen elfelejtették kitölteni).
- › A postcovid időszak zsúfoltsága ifjúsági programok terén: elsősorban a pályázati forrásból finanszírozott és a COVID járvány miatt elmaradt programok pótlása igen csak zsúfolttá tette egy átlagos ifjúsági szakember májusi programnaptárát. Ezt a nyilvánvaló akadályozó tényezőt a tanulmány kiadási határideje miatt sajnos csak olyan módon volt lehetőségem figyelembe venni, hogy a kérdőívet igyekeztem a lehető leggyorsabban kitölthetővé alakítani.
- › Az ifjúság szakmai kezdeményezések kapcsán az utóbbi évekre általánosan jellemző apátia is magyarázhatja az alacsony kitöltési arányt (sokszor nincs megfelelő számú jelentkezés az ifjúsági rendezvényekre, le kell mondani a programokat a résztvevők lemondásai miatt stb.).
- › Az ERIFA-val, mint a kutatást finanszírozó szervezettel kapcsolatos ellenérzések is okozhatták egyes szereplők passzivitását.
- › Nem utolsósorban az ok rejtőzhet magában a kutatásban is (hibás témaválasztás, az időpont rossz időzítése, az elérési módszerek hibás megválasztása stb.)

Ugyanakkor 25 hazai szervezet adatai igen sokat elárulhatnak az ifjúsági szakma jelenlegi állapotáról (tudomásom szerint nem volt még ennél magasabb elemszámú hazai vizsgálat, ami a terepen szolgáltató szervezeteket célozta meg).

AZ ONLINE KÉRDŐÍV

A kérdőív online felületre volt feltöltve, a kitöltéséhez mindössze alapvető számítógépes ismeretekre volt szükség. A kérdőív tartalmi összefoglalása:

HAZAI IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLTATÁSOK VIZSGÁLATA

Közösségi munka nehéz helyzetben lévő kamaszokkal – kérdőív tartalma

- › Email cím
- › Mi az ifjúsági közösségi szolgáltatást végző szervezet neve (Ez a válasz nem kötelező. A tanulmányban anonim módon összegezzük az eredményeket, ezért csak akkor írja be a szervezet nevét, ha mégis szeretné, hogy az megjelenhessen, és ehhez természetesen hozzá is járul.)
- › Foglalja össze röviden, hogy milyen típusú ifjúsági közösségi szolgáltatást működtetnek, mi a célja, missziója, mióta és milyen gyakorisággal szolgálatnak.
- › Milyen településen működik a szervezet/ szolgáltatás? Többet is megjelölhet!
  - » Főváros (budai oldal)
  - » Főváros (pesti oldal)
  - » Város (50.000 lakos felett)
  - » Város (50.000 lakos alatt)
  - » Község
  - » Mobil szolgáltatás
- › Milyen formában működik a szolgáltatás? Többet is megjelölhet!
  - » állami fenntartás
  - » önkormányzati fenntartás
  - » civil fenntartás
  - » egyházi fenntartás
  - » feladatellátási szerződéssel
  - » egyéb
- › Kik jelentik a szolgáltatás célcsoportját?
- › Miért pont ők a célcsoport?

- › Hány elérést valósít meg éves szinten a szervezet? (Halmazott esetszám, azaz egy fő többszöri elérése esetén az összes számít.)
- › Hány munkatárssal dolgoznak? (Csak a munkaviszonyban dolgozókat számolja ide.)
- › Hány önkéntessel dolgoznak?
- › Milyen forrásokból működik a szolgáltatás? Többet is megjelölhet!
  - » állami fenntartás
  - » önkormányzati fenntartás
  - » pályázati finanszírozás
  - » feladatellátási szerződéssel
  - » adományokból
  - » üzleti/magánszektor bevonása révén
  - » saját bevétel/számlás cél szerinti bevétel
- › Sorolja fel az elmúlt egy éves időszak legfontosabb tevékenységeit, amit a szolgáltatás keretében végeztek!
- › Esetleges vagy kidolgozott monitoring rendszerrel dolgoznak? Fejtse ki röviden, hogy milyen formában ellenőrzik a munkájuk határfokát, az elért eredményeket?
- › Milyen módon befolyásolta a COVID járvány a szolgáltatást, miben kellett változtatásokat bevezetni?
- › Mit gondol, mi az az öt dolog, ami egy ifjúsági közösségi szolgáltatás minimum követelménye?

A KAPOTT EREDMÉNYEK FELDOLGOZÁSA

Mint ahogy az fentebb is látható, a kérdések között egyaránt előfordultak kvantitatív kérdések, egy-egy konkrét téma mentén feleletválasztós kérdések, ill. tartalmi szempontból kifejtős kérdések. Az első két kategória válaszainak összegzése objektív szempontból jól összehasonlíthatóak. Más kérdés a kifejtős kérdések feldolgozása. Ehhez kulcsszavas

módszert, valamint tartalmi összefoglalást használtam, ahol megjelenik a szubjektív szempontrendszer is.

Említésre méltó, hogy a 25 szervezet közül csak 5 töltötte ki anonim módon a kérdőívet.

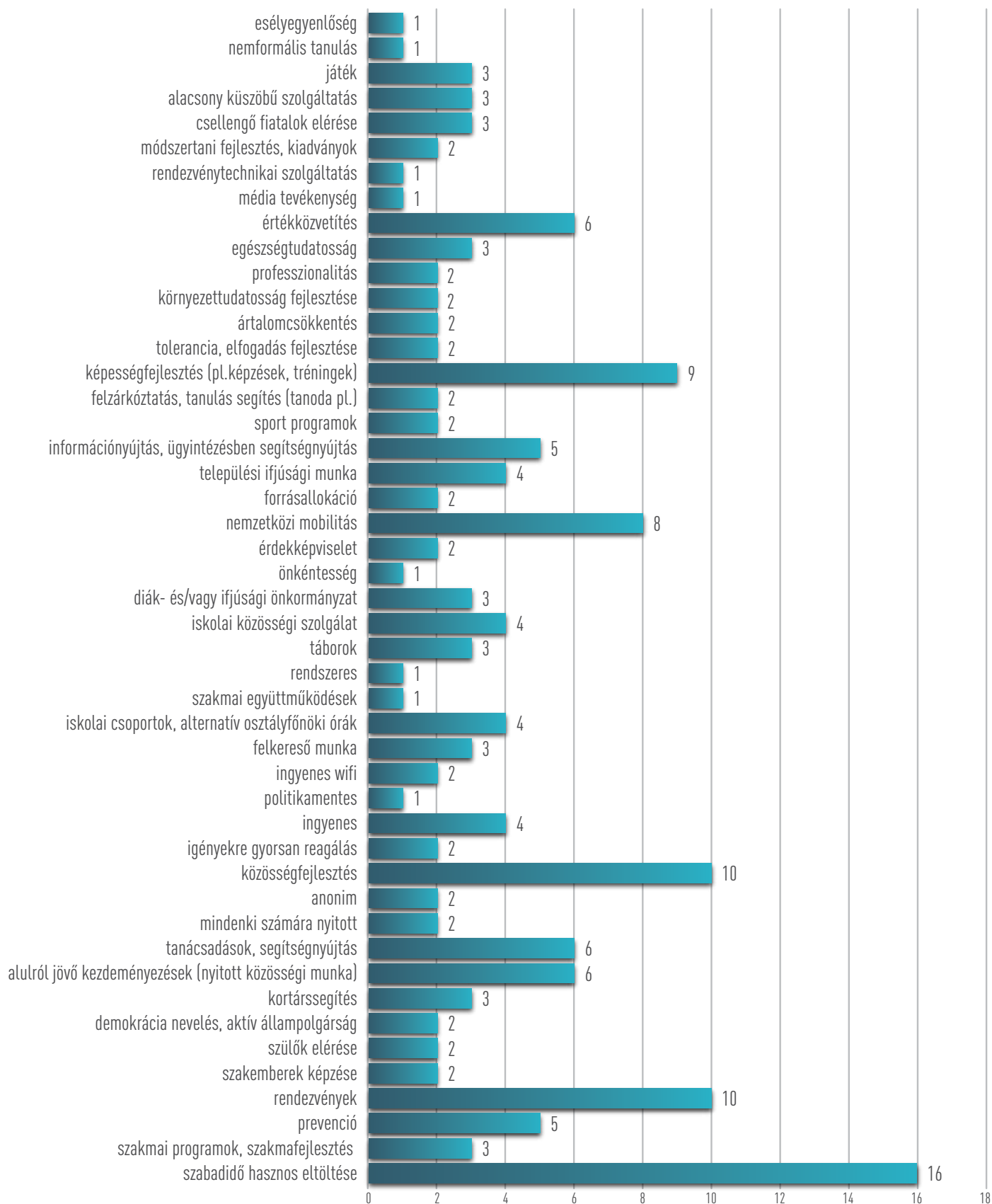
A COVID járvány kétségtelenül az elmúlt évek legnagyobb befolyásoló erővel bíró eseménye volt, ezért az ezzel kapcsolatos kérdés-feldolgozást egy külön fejezetben, és tágabb, az adatfelvételen túlmutató perspektívában végeztem el.

AZ IFJÚSÁGI SZERVEZETEK BEMUTATÁSA, A SZERVEZETEK ÖNDEFINÍCIÓJA

A 25 ifjúsági szolgáltatást biztosító szervezet az első kérdésben lehetőséget kapott a rövid bemutatkozásra, amelynek keretében kifejthették, hogy milyen ifjúsági szolgáltatást működtetnek, mi a céljuk, missziójuk, valamint beszámolhattak arról, hogy mióta és milyen gyakorisággal szolgáltatnak. Az utolsó két kérdést külön szeretném feldolgozni, lássuk tehát először a szervezet öndefiníciója mentén kapott válaszokat. A bemutatkozásokat kulcsszavas tartalomelemzésnek vettem alá, vagyis azt vizsgáltam, hogy az egyes, ifjúsági munkában öndefinícióra, bemutatkozásra használt kulcsszavak/kulcskifejezések milyen gyakorisággal fordulnak elő. A szervezetenkénti előfordulást vettem alapul, vagyis egy adott kulcsszó/kifejezés (vagy ráutaló szövegkörnyezet) előfordulását számoltam össze minden szervezet bemutatkozó szövegében.

A legtöbbször használt kulcskifejezés a szabadidő hasznos eltöltésére irányult (16 szervezetnél fordult elő), a rendezvényszervezésre és a közösségfejlesztésre pedig 10 alkalommal fordult elő utalás. Hasonlóan gyakori volt a képességfejlesztés és az ehhez kapcsolódó tréningek, képzések szervezése (9 alkalommal). A nemzetközi mobilitásra, valamint az

1. ábra | A szervezetek bemutatkozásának kulcsszavas elemzése

Erasmus+ Programra 8 esetben utaltak a bevont szervezetek. Viszonylag magas elemszámmal (5-6 alkalommal) fordult elő az értekközvetítés, az információnyújtás és az ügyintézésben nyújtott támogatás, a tanácsadások biztosítása, az alulról jövő kezdeményezések felkarolása (nyitott ifjúsági munka), valamint a prevenció.

Amennyiben történeti szempontból vizsgáljuk az ifjúsági szolgáltatókat, nem túl meglepő a kapott eredmény. Az ifjúsági információs és tanácsadó irodák voltak a hazai ifjúsági munka előfutárai, mára pedig ifjúsági közösségi terek, ifjúsági házak, klubok, civil szervezetek színesítik a szolgáltatási palettát. Teljesen érthető, hogy a közösségfejlesztés, a tanácsadás, az információnyújtás, az ifjúsági rendezvény-szervezés és a szabadidő hasznos eltöltésére irányuló programok miért képezik a szakma öndefiníciójának magját. Izgalmas eredmény a képességfejlesztés, a tréning- és képzésszervezés magas aránya. Az ifjúsági szakma sok évtizedes útkeresése és az ifjúsági szakemberek heterogén képzési háttere magyarázza ezen szolgáltatások alapvetéssé válását. Mind a mai napig trénerek, tanácsadók, szociális szakemberek, pszichológusok, közművelődési szakemberek stb. alkotják azt a szakmabergárdát, akik az ifjúsági szolgáltatásokat működtetik. Ennek velejárója, hogy a szakemberek a megszerzett tréneri tapasztalataikat rendre kamatoztatják munkahelyükön. Az pedig szívmengető gondolat, hogy az ifjúsági szakma alapértékévé vált az alulról jövő kezdeményezések felkarolása és a preventív szemlélet.

A fiatalok nemzetközi mobilitásával összefüggő szolgáltatásokat hazánkban évtizedek óta zömmel az ifjúsági szervezetek végzik, ezért jogos, hogy az öndefiníció részévé vált ez a szolgáltatás. Nem fogom tételesen felsorolni a többi bemutatkozásra vonatkozó kulcskifejezést, de azt bátran merem állítani, hogy szépen

példázzák az ifjúsági szakma alapértékeit, amik joggal töltik el büszkeséggel a szakmában dolgozókat.

A KITÖLTŐ SZERVEZETEK TIPOLÓGIÁJA, NYITVATARTÁSI RENDJE

A kitöltő szervezetek közül 5 működtet ifjúsági irodát, 3 szervezet önálló épületben ifjúsági házat, 8 ifjúsági közösségi teret, 2 esetben pedig ifjúsági klubot (A tér és a klub közötti különbség nincs pontosan definiálva. Előfordulhat, hogy ez csak egy terminológia választás, mint ahogy ez egyre inkább jellemző lesz az irodákra és terekre is, amelyek mostanra legtöbbször csak az elnevezésükben különböznek). 5 szervezetnek nincs közösségi helyszíne, 2 pedig csak speciális ifjúsági szolgáltatással rendelkezik (játsszótér, tanoda).

Azt szokták mondani, hogy az ifjúsági intézmény nyitvatartásának igazodnia kell a fiatalok életmódjához, szokásaihoz. Vagyis egy középiskolás fiataloknak szolgáltató intézmény nem lehet nyitva délelőtt, hiszen a fiatal olyankor iskolában van. A 25 adatközlő szervezet közül 14 közölt információt a nyitvatartásáról, vagy annak a járvány okozta hiányáról. Egy ifjúsági iroda a járvány óta nem üzemeltet rendszeresen nyitva tartó közösségi teret, programhoz kötötten nyitnak csak ki, egy másik szervezet pedig heti három alkalomra csökkentette a nyitvatartását. A többség délutánonként nyit ki (12-14 között jobbra) és legtöbb esetben 18 óráig be is zár (két kivétel van, amik rendszeresen 19 ill. 20 óráig tartanak nyitva, más helyek pedig pénteken ill. hétfőn vannak csak nyitva 18 óra után is). A délelőtt is nyitva tartó intézmények elérendő célcsoportjába a fiatal felnőttek is beletartoznak.

TELEPÜLÉSTÍPUSOK SZERINTI ELOSZLÁS

A kitöltő szervezetek településtípus szerint jelölhették meg szolgáltatási területüket, tehát voltak a főváros pesti oldalán, a főváros budai oldalán, 50000 fős lélekszámot meghaladó városban, 50000 fős lélekszámot nem meghaladó városban, községekben, valamint aprófalvas régiókat elérő, felkereső munkával dolgozó szolgáltatók. Egy szervezet a fenti kategóriák közül többet is megjelölhetett.

A Magyar Ifjúság 2012 ifjúságkutatáshoz kapcsolódóan megjelent tanulmánykötetben a települési és regionális egyenlőtlenségeket vizsgáló tanulmány (Czibere, 2014) is tárgyalja a hazánkra jellemző településtípus szerinti differenciáltságot és az ennek mentén kialakuló területi egyenlőtlenségeket. Ez alapján beszélhetünk centrum-periféria viszonyrendszerről ill. a településrendszer két pólusára (nagyváros és aprófalú) vonatkozó eltérésekről. Ezek értelemszerűen befolyásolják a fiatalok egyes szolgáltatásokhoz való hozzáférését, attól függően, hogy hol élnek életvitelszerűen.

A kapott eredmények eloszlása alátámasztani látszik az ifjúsági szolgáltatások településtípusok szerinti eloszlásának aránytalanságát. A kitöltő 25 szervezet nyilvánvalóan nem képezi le a teljes ellátórendszert, mégis elmondható néhány olyan tendencia, ami a kapott adatok alapján is feltételezhető. A 25 szervezet közül mindössze 3 foglalkozik mobil ifjúsági szolgáltatással (12%) és további 4 dolgozik községekben (16%) is. 50000 fős lélekszámot nem meghaladó városban a szervezetek közül 7 tevékenykedik. Ha az átfedéseket is figyelembe vesszük, elmondható, hogy relatív módon alacsony a kistelepülések ellátottsága ifjúsági szolgáltatás tekintetében. (Egy szervezet több céltelepüléstípust is megjelölhetett, de a felkereső ifjúsági munkával foglalkozó szervezetek közül csak egy 1 dolgozik városias környezetben is, a másik kettő kizárólag kistelepüléseken. A képet tovább árnyalja, hogy ezen szolgáltatók egész régiókat fednek le, ezért egy-egy községre csak jóval kisebb szolgáltatási arány eshet, mint egy városias környezetben működő szolgáltatás esetén, ami az ott élő

2. ábra | A szervezetek településtípusok szerinti eloszlása

■ Város (50.000 lakos felett) ■ Város (50.000 lakos alatt) ■ Község ■ Mobil szolgáltatás
■ Főváros (pesti oldal) ■ Főváros (budai oldal)

fiatalokat potenciálisan elérheti bármely szolgáltatásával, szemben az egy-egy faluba kitelepülő szolgáltatások elérési tendenciáival.). Ezen eredmény alátámasztani látszik az aprófalvak és városok között feltételezett elérési különbségeket. A különbség még szembetűnőbb, ha a centrum-periféria tézis alapján is megvizsgáljuk az eredményeket. A KSH 2020. január elsejei közlése szerint 18 település és főváros lakossága haladja meg az 50000 főt (KSH, 2020.) Mivel csak három szervezet élt az anonim kitöltés lehetőségével (mindhárom 50000 fő feletti településen működik) és 10 szervezet jelölte meg az 50000 fős lélekszámot meghaladó városokat (40%) szolgáltatási területként, valamint 7 szervezet dolgozik a fővárosban (28%), tisztán látszik, hogy a kapott adatok szerint a nagyvárosok közel felében biztosan működik ifjúsági szolgáltatás. A főváros általam elért 3 budai és 3 pesti szolgáltatása összesen 5 szervezetet takar, mivel egyikük a teljes főváros fiataljai felé szolgáltat.

Az egyes településeken más-más arányban laknak fiatalok, amit most nincs módunk figyelembe venni. Elmondható ugyanakkor, hogy a nagyobb településeken valószínűleg nagyobb arányban élnek fiatalok, mint az aprófalvakban. A KSH adatai szerint is előregedő korszerkezet

jellemzi a kistelepüléseket (KSH 2014.). A tanulmány célja ugyanakkor az ifjúsági szolgáltatások településtípusok szerinti vizsgálata volt, így a kapott eredmények teljesen érthetőek, ha figyelembe vesszük, hogy a fiatalok valóban a nagyobb településeken élnek nagyobb számban.

A SZERVEZETEK MŰKÖDÉSI FORMÁJA

A kitöltő szervezetek 4 működési forma közül választhattak (állami, önkormányzati, civil vagy egyházi fenntartás), valamint bejelölhették, ha feladatellátási szerződéssel végzik a munkájukat.

A legjellemzőbb a civil szervezeti (17) valamint az önkormányzati fenntartás (12), 8 esetben fordul elő a civil és az önkormányzati fenntartás együttese. Az egyházi, valamint az állami fenntartás mindössze 1-1 esetben, és akkor sem önállóan jelenik meg. A civil szervezetek magas aránya köztudott az ifjúsági szakmában, és az is bizonyos, hogy mellettük helyi önkormányzatok finanszíroznak még ifjúsági munkát (a szociális, az oktatási vagy a kulturális ellátórendszer részeként vagy ritkábban, önálló intézményként működtetve).

Feladatellátási szerződéssel 5 szervezet rendelkezik a felsoroltak közül.

Működési forma																									
A szervezetek sorszáma	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
állami fenntartás																							X		
önkormányzati fenntartás	X	X	X	X	X						X	X		X				X				X	X		X
civil fenntartás	X	X			X	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X		X	X	X				X
egyházi fenntartás														X											
feladatellátási szerződéssel	X				X		X			X									X						

A SZERVEZETEK MŰKÖDÉSI FORRÁSAI

A fenntartási formán túlmutathat a szervezetek forrásszerzési potenciálja, ezért ennek vizsgálatára külön is ki szeretnék térni. Az állami, önkormányzati, valamint az egyházi fenntartáson túl egyéb forrásszerzési formákat is választani lehetett (amelyek egyben a civil fenntartás jellemzői is). Jelölhető volt pályázati finanszírozás, adományokból történő működtetés, az üzleti/magánszektor bevonása, a saját bevétel/számlás cél szerinti bevétel, illetve továbbra is lehetőség maradt a feladatellátási szerződés bejelölése.

A finanszírozási formák közül a leggyakoribb rendszeresnek tekinthető pénzforrás az önkormányzati fenntartás, ami 13 szervezetnél fordul elő. Ehhez képest ebben a vizsgálatban a 4 szervezetnél állami, valamint az 1 alkalommal előforduló egyházi fenntartás elenyészőbbnek mondható.

A leggyakoribb eseti finanszírozás pályázatok révén valósul meg: 19 szervezet számolt be arról, hogy pályázatok bevonásával tartja fent

magát. A szervezetek fele, 25-ből 12 fogad adományokat. Korábban már említettem, hogy 5 civil szervezet rendelkezik feladatellátási szerződéssel, aminek keretében finanszírozásért cserébe állami/önkormányzati feladatokat látnak el.

Relatívan alacsony, bár az évek során feltételezhetően növekedő arányú újszerű finanszírozási forma az üzleti és magánszektor bevonása, amiről mindössze 6 esetben számolhatunk be, talán érthető okokból csak civil szervezetek esetében (az önkormányzati/állami fenntartás jelentősen megnehezíti a magánszektorból érkező pénzek könyvelését).

Saját bevételi forrással 8 civil és 1 önkormányzati szervezet rendelkezik.

Általánosan elmondható, és ebből 25 elemű mintavételből is szembetűnő a finanszírozási formák sokszínűsége és rendkívüli variabilitása, ami feltehetően az ifjúsági szakma egységes, szakmaszerű finanszírozásának hiányára is visszavezethető.

Forrásszerzési potenciál

A szervezetek sorszáma	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
állami fenntartás								X					X		X							X			
önkormányzati fenntartás		X	X	X	X						X	X	X	X		X		X				X	X		X
egyházi fenntartás														X											
pályázati finanszírozás	X	X		X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X			X	X	X	X			X
feladatellátási szerződéssel	X				X		X			X									X						
adományokból	X				X			X	X					X	X	X	X		X		X		X	X	
üzleti/magánszektor bevonása révén					X				X				X	X							X				X
saját bevétel/számlás cél szerinti bevétel	X				X	X			X			X	X							X	X				X

A SZOLGÁLTATÁS CÉLCSOPORTJA

A kutatásba bevont 25 szervezet mindegyike meghatározhatott egy életkori sávot, ami az elsődlegesen elérendő célcsoportra vonatkozott. Az alábbi táblázat tartalmazza a kapott eredményeket.

Rögtön szembetűnő lehet, hogy 3 szervezet 0-99 éves korig határozta meg a célcsoportot. A közös pont bennük, hogy családokkal (is) dolgoznak a fiatalokkal végzett egyéb segítő, támogató munkájuk mellett. A szervezetek többsége az alsó életkori határt 10 és 14 év közé tette, a felső határ meghatározásakor két csoport különíthető el: 13 szervezet maximum 25 éves korú fiatalok elérésére fókuszál, 9 szervezet a felső határt legfeljebb 29 és 35 éves kor között húzta meg. Emlékezzünk vissza a korábban tárgyalt ifjúságdefiníció életkori meghatározására, aminek definiátlanságát a 25 szervezet által vizsgált gyakorlat is bizonyítja.

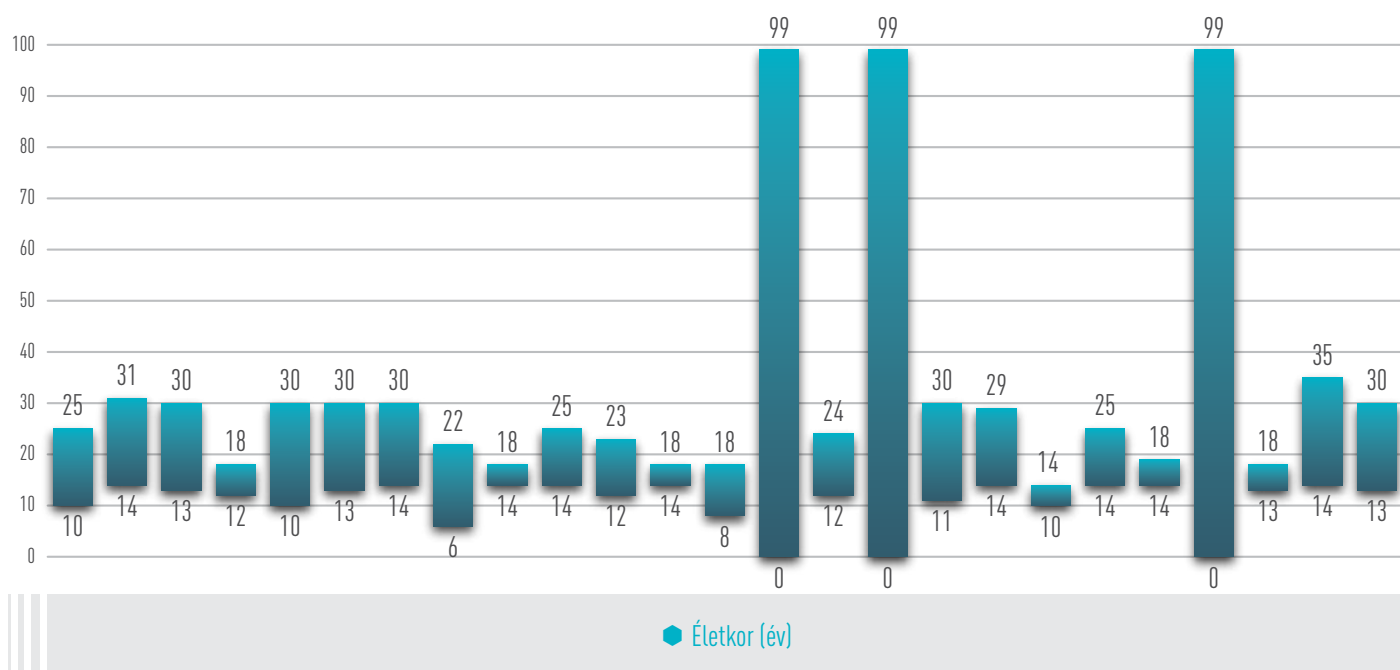
A célcsoport meghatározásakor 5 szervezetnél (20%) volt szempont, hogy a fiatalok he-

lyiek legyenek, 5 szervezet (20%) a célcsoport meghatározásakor problémafókuszot használt: hárman a hátrányos helyzetű fiatalok elérését emelték ki, 1-1 szervezet az alacsony küszöbű szolgáltatást, valamint a magas kockázati csoportba tartozó fiatalok elérését hangsúlyozta.

A következő kérdésnél azt vizsgáltam, hogy miért pont az adott célcsoport lett kiemelve a szervezetek által. Tartalomelemzés alapján az alábbi szempontok kerültek felsorolásra (Az adott szempont után található az előfordulás elemszáma a 25 szervezet esetén. Egy szervezet értelemszerűen több szempontot is felsorolhatott.):

- › helyi fiatalok elérése, integrálása a szervezet életébe, helyben maradásuk támogatása (ide soroltam azokat a szempontokat is, amikor egy adott szervezet azért koncentrált az adott korcsoportra-általános iskolások-, mert a középiskolások máshol tanulnak ezért napközben ők nem elérhetőek az adott szervezet számára) (4),

3. ábra | A szolgáltatás célcsoportja (életkor szerint)

- › pozitív diákkor biztosítása iskolarendszerben tanuló fiataloknak (1),
- › rendszerszemléletű megközelítés (szülők, család szerepe) miatt nem csak egy adott korosztállyal dolgoznak (2),
- › kortárshatás miatt kijelölt életkori sávok (3),
- › egy adott szolgáltatás/szempont (tanoda, klubfoglalkozás, gyermekvédelem) jelöli ki az elérendő csoportot (3),
- › a rászorultság elve (segítségre szoruló célcsoport kijelölése és/vagy alacsonyküszöbű szolgáltatás) (9).

A SZERVEZETEK ELÉRÉSI MUTATÓI

Rögtön az elején szeretném leszögezni, hogy minden szervezet egyéni módon, más-más korosztályok mentén számolja a saját eléréseit, ezért ezen elérési számok összegzése csak fenntartásokkal lehetséges.

Az összegzés a legtágabb értelmezés szerint (3 szervezet biztosan ide tartozik) a 0-99 éves korosztályt öleli fel, ami nyilvánvalóan túlmutat a fiatalok elérésén. Esetükben érthető a korosztályi kategória kitérítése, mivel zömmel családokkal dolgoznak és így végeznek ifjúsági munkát (is). Az elérési szám meghatározásakor halmozott esetszámot kértem egy éves időszakra, ami jelen esetben egy példával illusztrálva azt jelenti, hogy ha egy fiatal 5 alkalommal járt az ifjúsági közösségben, akkor az ő elérése esetünkben 5-nek felel meg. Átlagos elérési évet kértem, ami sok esetben csak nagyságrendi becslést jelentett. Külön kellett továbbá számolnunk a COVID járvány alatti és a COVID járvány előtti elérést, aminek tekintetében nagy egyéni eltérések mutatkoztak.

A 25 szervezet közül 2 nem tudott elérési adatokat adni (az egyikük idén április végén indult, a másik olyan szolgáltatást biztosít, amihez nem szükséges az egyéni elérések követése, csak települési eléréseket közöltek, mivel felkereső munkát végeznek). A három, 0-99 éves

korosztály számára szolgáltató szervezetet érthető okból külön is számoltam.

A fentiek alapján a 21 darab 6 és 35 év közöttieket elérő szervezet 78289 alkalommal ért el fiatal, a 3 darab 0 és 99 közöttieknek szolgáltató szervezet pedig több, mint 26300 alkalommal nyújtott szolgáltatást. Ez a durván összeadott 100000 alkalom feletti elérés, 25 ifjúsági szervezet COVID előtti eléréseinek összegzése. Ebből a durván összeadott számból egyetlen biztos következtetés állítható: a kutatásba bevont szervezetek éves szinten nagyjából 100000 alkalommal végeznek ifjúsággal összefüggő munkát, ami esetünkben csak a kutatás érvényességével van összefüggésben, a szakma egészére ez alapján nem érdemes következtetéseket levonni.

A COVID járvány okozta változásokat egy későbbi részben fogom kifejteni.

A SZERVEZETEK HUMÁN ERŐFORRÁSAI

Ennél a fejezetnél két kérdést dolgoztam fel: a szervezetnél dolgozó munkatársak számát, valamint a bevont önkéntesek mennyiségét. Nem vizsgáltam, hogy az adott személyek milyen foglalkoztatás szerint és mekkora időtartamban vannak alkalmazva. Több szervezet jelezte (bár ez nem volt kötelező kérdés), hogy a munkaviszonyban álló munkatársak egy része részmunkaidőben dolgozik (jellemzően 10-20 órában).

Érdeemes megvizsgálni, hogy a működési forma és finanszírozási módok miben befolyásolják a munkavállalók és önkéntesek számát/arányát. Az állami/önkormányzati/egyházi fenntartás, valamint a feladatellátási szerződés feltételez egy fix éves bevételi forrást, ami nagyobb lehetőséget teremthet a munkaviszonyban történő foglalkoztatás biztosításához. Kétségtelen, hogy ez megfelelő gazdálkodás esetén pályázati forrásból, a magán/üzleti

szektor bevonása révén, valamint saját bevételből is lehetséges, ugyanakkor most a biztonságosabbnak tűnő folyamatosan biztosított költségvetéssel rendelkező szervezetek, valamint a civil működésű, a forrásaikat esetlegesebben, önmaguknak megteremtő szervezetek összehasonlítása a célunk. Ez alapján 15 szervezet rendelkezik rendszeres, szerződésben rögzített bevétellel, 10 pedig kénytelen rendszeres támogatás nélkül előteremteni működési költségeit. A rendszeres, fix bevétellel rendelkező szervezetek sorszáma a „Humán erőforrások” táblázatban aláhúzva található meg. Ezen szervezetek összesen 68 főt foglalkoztatnak, a maradék 10 szervezet 18 főt. A rendszeres, fix bevétellel rendelkező szervezetek átlagosan 4,5 (kerekítve 5) míg a többiek 1,8 (kerekítve 2) főt tudnak foglalkoztatni. Ebből az adatból világosan látható a fenti állítás helyessége, vagyis, hogy a megbízható, rendszeres jövedelmet biztosító finanszírozási háttér (feladatellátási szerződés vagy állami/önkormányzati/egyházi finanszírozás) mellett jelentősen magasabb a foglalkoztatott személyek aránya a bevont ifjúsági szolgáltatók körében. Pontosabb eredményekhez annak vizsgálata is szükséges, hogy az egyes munkavállalók hány órában dolgoznak az adott szervezetnél.

Érdekes eredmény, hogy a fix, rendszeres bevételt biztosító finanszírozási háttér az önkéntesek számának nagyobb arányával is együtt jár: átlagosan 21 önkéntest foglalkoztatnak, szemben az esetlegesebb finanszírozási háttérrel rendelkező szervezetekkel, amelyek

csak átlagosan 12 főt. A 25 szervezet közül mindössze négy nem dolgozik önkéntesekkel, ami az önkéntes munka óriási szerepét és fontosságát hangsúlyozza a hazai ifjúsági munkában (Az önkéntesek számánál több szervezet intervallumot jelölt meg, valamint hangsúlyozta, hogy egyes önkénteseik csak egy-egy rendezvény vagy program megvalósításában vesznek részt. A végső elemszám meghatározásakor a legmagasabb beírt önkéntesszámot vettem alapul.).

A BEVONT SZERVEZETEK LEGFONTOSABB EREDMÉNYEI, SIKEREI

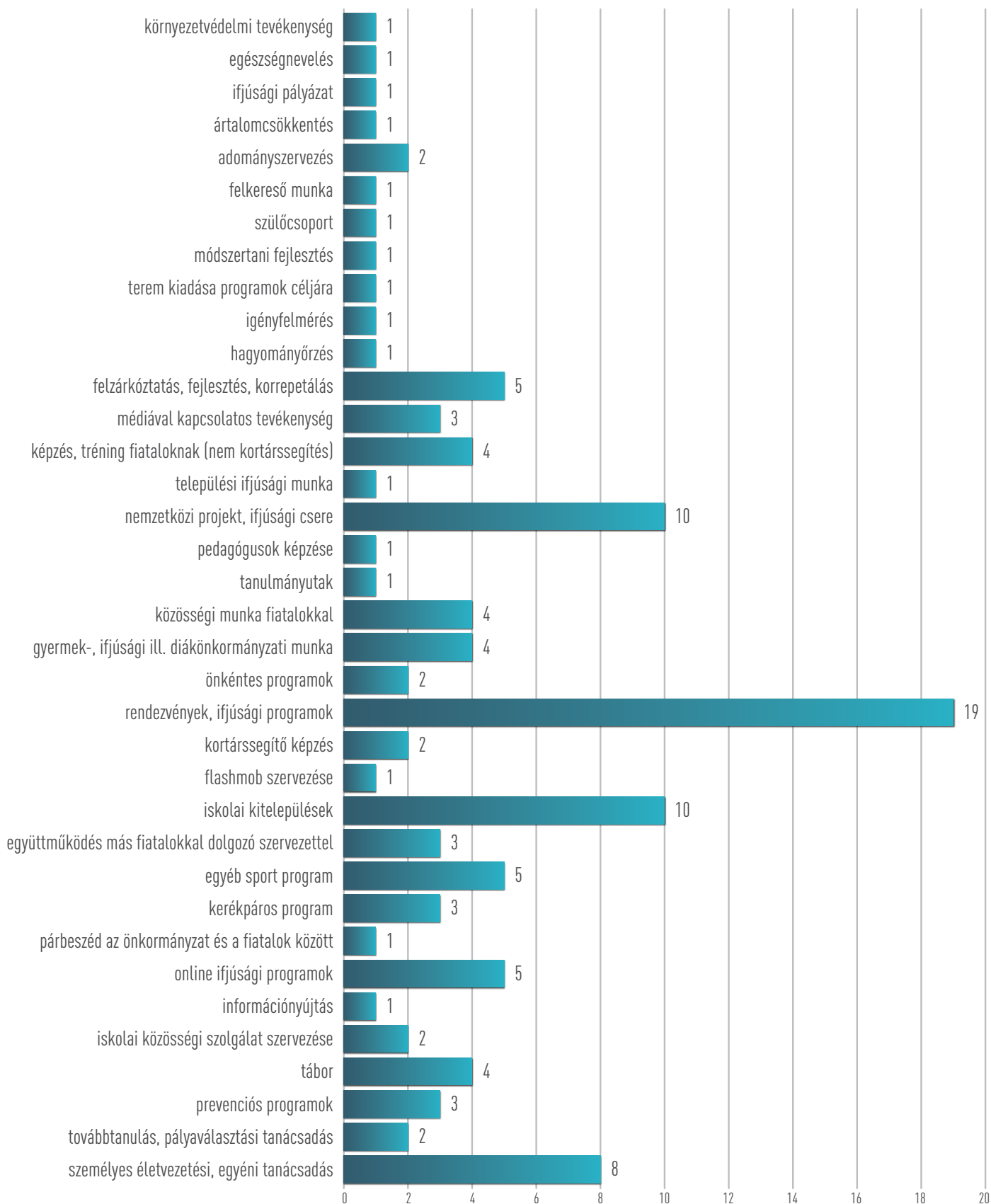
Mivel felsorolásszerű válaszadást kértem a szervezetektől, egy korábbi kérdéshez hasonlóan itt is kulcsszavas szövegelemzést végeztem. A korábban használt gyakorlat szerint azt vizsgáltam, hogy az egyes szervezetek mit tartanak az elmúlt egy éves időszak legfontosabb általuk végzett tevékenységeinek. A tevékenységeikkel kapcsolatos kulcsszavak/kulcskifejezések előfordulását számoltam össze.

A fenti kategóriákat a beszámolók alapján állítottam össze. Kétségtelenül kevésbé definiáltak a tevékenységek, előfordulásukban is számos átfedés valószínűsíthető (pl. egy együttműködés másik, szintén fiatalokkal dolgozó szervezettel egyúttal jelenthet pl. prevenció programban való részvételt is). A hangsúly a szervezetek narrációján volt, vagyis, hogy ők maguk milyen tevékenységeket emelnek ki sokszínű munkájukból. A szervezetek be-

Humán erőforrások (fő)

A szervezetek sorszáma	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
munkatársak	2	3	3	2	8	0	5	3	0	3	2	4	0	17	7	2	0	1	5	3	4	6	6	0	1
önkéntesek	20	4	5	0	35	15	50	6	30	50	0	100	20	10	2	3	6	5	30	10	10	0	2	20	0

4. ábra | Legfontosabb tevékenységek az elmúlt 1 évben

mutakozása, öndefiníciója mellett az elmúlt időszakban végzett tevékenységeik felsorolása is megmutatja a hangsúlyokat abban, hogyan gondolkodik önmagáról egy szervezet.

A leggyakoribb kiugróan magas elemszámú kategória a rendezvények, ifjúsági programok 19 elemszámmal. Nem szorul magyarázatra, hogy ifjúsági közösségi munkát végző szervezetek esetén ez miért van így. A sorban a második, 10 előfordulással a nemzetközi projekt, ifjúsági csere kategória. Mivel az Erasmus+ programmal kapcsolatos munkát zömmel ifjúsági szervezetek végzik, ez sem szorul magyarázatra. Hasonlóan 10 alkalommal számolnak be a szervezetek iskolai kitelepülésekről. Az oktatási intézmények ugyancsak érthető okból jelentenek partnert a fiatalokkal foglalkozó szervezetek számára. A segítői munka fontosságát hangsúlyozza, hogy 8 esetben jelent meg a személyes életvezetési, egyéni tanácsadás a felsorolásokban. Ehhez képest a közösségi munkát mindössze 4-en emelték ki. Ez az adat látszólag ellentétben van azzal a feltevéssel, hogy minden ifjúsági munka elsősorban közösségi tevékenység, a személyes tanács-

adás pedig csak ennek mellérendeltje. Az ellentétet feloldandó felvetem, hogy ennek oka a közösségi munka alapvetésszerű helyzetének tudható be, mivel minden esetben fiatalokkal (is) foglalkozó közösségek képviselői töltötték ki a kérdőívet. Ehhez képest még érdekesebb eredmény, hogy ugyan a 25-ből 12 szervezet foglalkozik adományszervezéssel, az elmúlt egy év tevékenységeinek felsorolásakor azonban mindössze 2 szervezet emelte ezt ki. Nagyjából 20%-os előfordulással jelenik meg 5 kategória: a felzárkóztatás, fejlesztés, korrepetálás; a képzések tréningek fiataloknak (nem kortárssegítés); a fiatalokkal végzett közösségi munka; a gyermek-, ifjúsági és diákönkormányzati munka; a sport programok és az online ifjúsági programok, valamint a tábor szervezés. A kategóriák valamivel kevesebb, mint fele mindössze 1 és 3 közötti elemszámmal jelent meg, így ezeket nem tekintettem mérvadónak a szervezeti tevékenységek felsorolásakor.

Külön említést érdemel, hogy a 8 alkalommal előforduló sportprogram szervezés közül három esetben is a kerékpáros program előfordulását hangsúlyozták.

KÉP: FAUXELS • PEXELS

RÁTEKINTÉS A SZERVEZETEK MONITORING RENDSZERÉNEK HELYZETÉRE

A monitoring rendszeres információ-áttekintést jelent, melynek célja valamely helyzet változásának felismerhetővé tétele pl. önellenőrzéssel vagy egyéb kontrollfunkciók használatával.

Egy szervezet rendelkezhet kidolgozott vagy esetleges monitoring rendszerrel, valamint az is előfordulhat, hogy nincs tudatos monitoring a szervezeten belül. A 25 kitöltő szervezet

közül 6 azt állította magáról, hogy nincs semmilyen monitoring rendszerük, amit én kétségesnek tartok. Nagyobb a valószínűsége, hogy tudatosan nem foglalkoznak a monitoringgal (vagy nem tartják monitoringnak az információ-áttekintő tevékenységeiket). Ezért is tartom fontosnak, hogy részletesen megosszam a többi szervezet ilyen irányú gyakorlatát, azzal a céllal, hogy mások is felhasználhassák azokat a mindennapi munkájuk során. Az alábbi táblázatban a szervezetek monitoring tevékenységeit sorolom fel:

Esetleges monitoring rendszerrel rendelkező szervezetek tevékenységei	Kidolgozott monitoring rendszerrel rendelkező szervezetek tevékenységei
rendelkező szervezetek tevékenységei	értékelő alkalmak (havonta, negyedévente)
visszajelzés kérése a rendezvényekről	a team munka kontroll funkciója
anonim statisztika	hatásfokelemzések
személyes elbeszélgetés a résztvevőkkel	bevétel-kiadás ellenőrzése
bementi mérés	minőségi indikátorok elemzése (előre, írásban lefektetve)
igényfelmérés	forgalmi statisztika mennyiségi indikátorokkal (előre, írásban lefektetve)
elégedettségi kérdőív	szervezetekkel való konzultáció
forgalom nyomon követése, statisztika	szubjektív mérce
pályázati kontroll alkalmazása	résztvevői visszajelzések
szubjektív mérce	a bevont fiatalok iskolai teljesítménymutatói
helyi szervezetek visszajelzései	megkeresések arányszámainak elemzése
iskolák visszajelzései	projektmenedzsment szoftver alkalmazása

Jól látható, hogy jobbára csak minőségi különbség van a kidolgozott vagy esetleges tevékenységek között (pl. kidolgozott tevékenység esetén a forgalmi statisztika elemzését előre meghatározott mennyiségi indikátorokkal végzik, szemben egy egyszerű forgalomdetektálással). Kidolgozott monitoring rendszerrel 7 szervezet, esetlegessel pedig további 12 rendelkezik. Azt feltételezhetnénk, hogy a fenntartó kontrollfunkciója egy erősebb/ kidolgozottabb monitoring rendszer meglétét teszi szükségessé, ám az adatok vizsgálatokor ilyen irányú összefüggést nem találtam. Teljesen esetlegesnek látom, hogy mely szervezetek rendelkeznek bármiféle tudatosan használt monitoring rendszerrel: sem a fenntartási forma, sem a finanszírozási háttér nem befolyásolja ezt érdemben. Érdekes eredmény a szubjektív mérce megjelenése mind az esetleges, mind a kidolgozott monitoring tevékenységek esetében.

A COVID JÁRVÁNY HATÁSA AZ IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGI MUNKÁRA

A járvány kitörésekor, 2020 márciusában az egész ifjúsági szektor meginogni látszott:

- › az Európai Unió pályázati programjai leálltak (a programok elmaradtak, mivel az egyes szereplők bezártak, ill. a megvalósításhoz szükséges utazások ellehetetlenültek, ezáltal veszélybe került a pályázati programok megvalósíthatósága). Mindezen jelenség természetesen a hazai pályázati programokra is igaz volt. A legtöbb ifjúsági szolgáltató civil szervezet, amik leginkább pályázati forrásból működnek.
- › az ifjúsági munka szabályozatlansága a szektor egészében bizonytalanságot szült: míg más segítő területek pontosabb útmutatókkal rendelkeztek, az ifjúsági szféra csak ezekhez tudta viszonyítani önmagát az egyes járványügyi szabályok végrehaj-

tásakor, ami jobbára esetlegességeket eredményezett az egyes szolgáltatók intézkedései tekintetében (pl. egyes településeken bezártak, máshol még nyitva maradtak az ifjúsági közösségi terek ugyanazon intézkedés hatására).

- › sok helyen megkérdőjeleződött az ifjúsági munka fontossága: hol a szakembereket, hol pedig az egyéb intézményi infrastruktúrát csoportosították át más, a járvány által indokolt szolgáltatás megvalósítására: munkatársak átcsoportosítása fokozottan veszélyeztetett személyek mindennapi szükségleteinek ellátására (pl. gyógyszervásárlás időseknek), a közösségi tér használata adományraktárként. Több helyen az ifjúsági munka további fenntartásának fontossága kérdőjeleződött meg (Schmidt, 2020)

Mindezen körülmények ellenére mi szakemberek azt tapasztaltuk, hogy igenis hatalmas feladat hárul ránk, és fontos az ifjúságsegítő tevékenységünk. A kijárási korlátozás miatt amelyik intézmény megtehetette, átállt online ifjúságsegítő tevékenységre, és különböző digitális csatornákon próbálta meg elérni a fiatalokat.

Ennél a kérdésnél azt vizsgáltam, hogyan befolyásolta a szervezetek működését a világjárvány. A szervezeteknek arra a kérdésre kellett felelniük, hogy milyen módon befolyásolta a COVID járvány a szolgáltatást, miben kellett változtatásokat bevezetniük. A 25 szervezet közül a járványhelyzet miatt mindössze 3 szervezet függesztette fel teljesen a működését, 1 további szervezet pedig csak időszakosan állt le. A közösségi terét 10 szervezet volt kénytelen bezárni hosszabb-rövidebb ideig (A kijárási korlátozás időszaka alatt feltehetően a nyitva maradt közösségi terek sem végeztek közösségi szolgáltatást, hiszen azt tilos volt). 6 szervezet emelte ki a programok, rendezvények

elmaradását. Ahogy fent is látszik, a járvány okozta veszteségekről meglepően kevesen, és ők is szűkszavúan számoltak be, a szolgáltatásaik átalakulásáról, bővítéséről viszont annál többen és részletesebben:

15 szervezet helyezte át online felületre a szolgáltatásait, amiket érdekes módon csak igen kevesen részleteztek. A legtöbben túl általánosan programokról, szolgáltatásokról, online ügyeletről beszéltek, mindössze két szervezet számolt be konkrét online tevékenységről (körtárssegítés, diákönkormányzati munka, tanácsadások, közösségi szolgálat, a tagság elérése). Ez a jelenség természetesen adódhatott a kérdésfeltevés általánosságából is.

A helyzethez alkalmazkodást 6 szervezet emelte ki. Beszámolóik szerint az alábbi intézkedések/beavatkozások fordultak elő náluk (zárójelben található az előfordulás elemszáma):

- › védőfelszerelés használata (2)
- › létszámkorlátozás (2)
- › nyitvatartás szűkítése a kijárási korlátozás miatt (1)
- › közösségi helyett egyéni segítői munka (1)
- › utcai terepmunka (1)
- › digitális eszközök biztosítása családoknak, gyerekeknek (1)

Ismét fontos megjegyeznünk, hogy az alkalmazkodást szolgáló intézkedések viszonylag alacsony említése nem jelenti azt, hogy csak kevesen alkalmazták ezeket. Ebből az adatból csak arra lehet következtetni, hogy kevesen emelték ki és tartották ezeket a beavatkozásokat említésre méltónak. (A kötelező maszkhasználat mindössze 2 esetben lett említve, holott igen sokáig majdnem minden beltéri szolgáltatás esetén kötelező volt. Megeshet, hogy pont emiatt alapértelmezésnek tartották a kitöltő szervezetek.).

A hosszú távú, mind a mai napig fennálló hatásokat 5 szervezet emelte ki

- › digitális tartalom- vagy eszközfejlesztés (2)
- › a járvány hatására növekvő esetszám (2)
- › javuló időbeosztás, azaz érdemi felkészülési idő jut mindenre (1)
- › meg kellett tanulni használni a digitális eszközöket, alkalmazásokat (1)
- › a járvány szétszedte a közösségeket (1)

Jól látható, hogy nagyon egyéniek a megéltései a különböző szervezeteknek. Például ki lettek emelve a széthulló közösségek, de a járvány hatására növekvő esetszám is (feltehetően többen fordultak hozzájuk segítségért a járvány okozta szükségben). Emiatt nagyon nehéz lenne általánosítani.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az utolsó fejezetben szeretném összefoglalni a kutatásból nyert tapasztalatokat, ami több szempontból is izgalmas lehet a jövőben:

- › feltárja az ifjúsági közösségi munka jelenlegi hazai gyakorlatának részleteit,
- › összegzi az ifjúsági közösségi munka szakmai sarokköveit,
- › alkalmas arra, hogy a gyakorlati munkánkban felhasználjuk útmutatóként mind a működtetés, mind pedig a használt módszertan szempontjából.

A bevont 25 szervezet adatközlése alapján tehát a hazai közösségi ifjúsági munka az alábbi ismérvekkel rendelkezik:

- › Az ifjúsági szervezet önmeghatározásának legfontosabb elemei a közösségfejlesztés, a tanácsadás, az információnyújtás, az ifjúsági rendezvényszervezés, valamint a szabadidő hasznos eltöltésére irányuló programok szervezése. Hangsúlyos továbbá a képességfejlesztés, a tréning- és képzésszervezés, valamint a nemzetközi mobilitással összefüggő projektek szervezése.
- › A jelenlegi gyakorlat szerint az ifjúsági közösségi szolgáltatók zömmel 12-14 órakor nyitnak ki, és 18 óráig biztosítják a szolgáltatásaikat. Kiemelendő, hogy a nyitvatartásnak a fiatalok igényeihez kell igazodnia.
- › A jelenlegi gyakorlat szerint ifjúsági közösségi szintér működtetése leginkább a vidéki városokra jellemző.
- › A szolgáltatások többségét civil szervezetek vagy önkormányzat által fenntartott intézmények végzik. A helyi feladatellátás és a több lábon álló fenntartás szintén erősen jellemzi a szektort.
- › A szervezetek többségének fenntartása pályázatok révén valósul meg, de igen magas az aránya az önkormányzati finanszírozásnak is.
- › Az adományszervezés az ifjúsági közösségi munka fontos elemét képezi.

- › Az üzleti/magánszféra bevonása egyelőre csak kis mértékű, de valószínűleg növekvő részét képezi a finanszírozásnak.
- › A szervezetek jelentős része 10-14 éves kortól 25 éves korig határozza meg szolgáltatásainak célcsoportját, bár az igen gyakori, hogy a felső életkori határt 35 évnél húzzák meg.
- › A célcsoport meghatározásánál fontos a rászorultság elve (kinek van rá szüksége), a helyi fiatalok és a kortárs hatások figyelembevétele, valamint egy adott szolgáltatás/szempont (tanoda, klubfoglalkozás, gyermekvédelem) is kijelölheti az elérendő fiatalokat.
- › Megbízható finanszírozási háttérrel biztosítható nem csak a munkavállalók, hanem a bevont önkéntesek magas száma is. Egy életben maradásért küzdő szervezet feltehetően az önkéntesek toborzására csak kisebb hangsúlyt tud fordítani, holott egyértelműen látható, hogy a szektor egésze önkéntesek foglalkoztatására is rá van utalva.
- › Az ifjúsági programszervezés, a nemzetközi projektek biztosítása, valamint az iskolákban megvalósuló programok a szektor legnagyobb sikerei. Valamivel kisebb hangsúllyal jelenik meg az egyéni tanácsadások, segítségnyújtás szerepe.
- › Szükséges, hogy valamilyen mértékben kidolgozott monitoring rendszerrel rendelkezzen a szervezet.
- › A COVID járvány kapcsán fontos szempont a mindenkori digitalizáció, valamint az online ifjúsági munka szerepének hangsúlyozása, ha lehetséges, hosszú távú tervezés mellett.
- › Az ifjúsági közösségi munka legfontosabb követelményeit a színes, tartalmas programkínálat, a fiatalos szemlélet, a közösségi tér megfelelő felszereltsége továbbá a munkatársak hozzáértése jellemzi.

A járvány időszakában hallottam azt a mondatot, hogy a szociális munka az egészségügy gazos hátsó udvara. Az ifjúsági munka pedig ennél még kisebb részét képezi a dedikált segítő munkának. Mostanában nagy divatja lett a „békén hagyott kerteknek, méhlegelőknek”, amikor a helyben, vadon növekvő virágos növényeket nem nyírják vissza, hanem hagy-

ják szabadon nőni, magot teremni. Az ifjúsági közösségi munka ezekhez a kertekhez hasonlóan akkor terem magot, ha békén hagyják, és a természet -példánk szerint az ifjúságsegítők és a fiatalok közössége- szabadon növekedni, fejlődni tud benne. Az ifjúsági munka vadvirágos rétje pont a vadsága, sokszínűsége miatt értékes.

Czibere I. (2014): Települési és regionális egyenlőtlenségek a 18-29 éves ifjúsági korosztály körében: munkaerőpiac – jövőtervezés – érvényesülés, in: Másodkézből, Magyar Ifjúság 2012, ISZT Alapítvány- Kutatópont, 2014.

Gregor A. (2016): A hazai ifjúság demográfiai jellemzői és az azt alakító tényezők, in: Nagy: Margón kívül- magyar ifjúságkutatás 2016, Excenter Kutatóközpont 2016.

Ifjúsági információs és tanácsadó irodák Magyarországon 1984-2004 (2004): Helpi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, Hayico Ifjúsági Módszertani Központ, Kecskemét, 2004

Krolopp Gy. (2014): Ifjúságsegítő közösségi munka nehéz kamaszokkal, iszosz.org, a Nemzeti Együttműködési Alap támogatásával a NEA-UN-14-SZ-1299 kódszámú pályázat keretében

Nincs szerző (2022.) **Útmutató, Utcai (lakótelepi) szociális munka biztosítása a Család- és Gyermekekjóléti Központokban**, EMMI Szociális Ügyekért Felelős Helyettes Államtitkárság, Sch-lacta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet, Budapest

KSH (2104): Települések a lét határán, Erősen fogyó népességű törpefalvak Magyarországon, 2014. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/fogyonep.pdf>

KSH (2020): Magyarország 50 legnépesebb települése, 2020. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fol012.html,

Nagy. Á (2014): Szocializációs közegek, a szabadidős tér, mint harmadlagos szocializációs közeg, in: Nagy, Bodor, Domokos, Schád: Ifjúságügy, 2014, ISZT Alapítvány Enigma 2001 kiadó, 2014.

Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024 (2009) “...Hogy általuk legyen jobb”, 2009.október, Budapest

<https://net.jogtar.hu/>

Schmidt R. (2020): A járvány hatása egy Ifjúsági Közösségi Tér vezetésére, záró projekt munka, Katolikus Szeretetszolgálat, Szociális vezetőképzés

Solomon P., Schmidt R.R.Adragna P.J. (1990): Human anatomy & physiology, ed. 2nd 1990, Saunders College Publishing, Philadelphia

Timmermann G. (2017.): Az Ifjúság az életút során – történeti áttekintés Ifjúságügy – Szöveggyűjtemény III., Neumann János Egyetem- Iuvenis Ifjúság szakmai Műhely, UISZ Alapítvány, Szerk.: Nagy Ádám – Oross Dániel

Tóbiás L. (2011): A segítségnyújtás közösségi formái, módszerei, sorstárs segítség - Interprofesszionális szemléletű közösségi szociális munkára felkészítés alternatívái, 2011. Széchenyi István Egyetem, Győr

UN Population Division. World Population Prospects: The 2012 Revision. (2012): <http://demo-grafia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/12-korosszetetel>

Vikár Gy. (2000): A serdülőkori válság, Fordulópont folyóirat: Mitől fél a kamasz? II. évfolyam, 2000/3. 9.szám

Vaskovics L. (2000): A posztadoleszcencia szociológia elmélete. Szociológiai Szemle 10. (2000) 4. szám

Vikár Gy. (1999): Az ifjúkor válságai, Animula Kiadó. 1999.

SCHMIDT RICHÁRD
KÖZÖSSÉGI IFJÚSÁGI MUNKA
NEHÉZ HELYZETBEN LÉVŐ
KAMASZOKKAL